

De kunst van het overtuigen

Jan, we hebben het regelmatig over het verschil tussen kijken en zien gehad. Kijken is in die onderscheiding het waardevrij beelden tot je nemen, zien daarentegen is het betekenis geven aan die beelden. Dat laatste vraagt om de betrokkenheid van de beschouwer, om zijn engagement.

Jan Wessendorp is een kunstenaar met uitgesproken en diepe overtuigingen. Hij ziet zijn werk als de dragers van zijn waarden. Het is zijn diepste wens dat de beschouwer van zijn kunst overtuigd raakt van de betekenis ervan. Hij wil begrepen worden. Hij wil overtuigen. En wat als de beschouwer vervolgens zijn werk in die zin niet begrijpt? Faalt dan de kunstenaar, faalt de kijker wellicht? 'Werkt' het kunstwerk dan wel?

Jan, ik heb het samenwerken met jou altijd als heel bijzonder ervaren. Jouw aandeel daarin is voor mij van groot belang. Ik wil er graag iets over schrijven, omdat het iets zegt over jouw kunstenaarschap. Eigenlijk is het gek dat die samenwerking überhaupt lukte. We lijken te verschillend te zijn. Tijdens de eerste ontwerpsessies, na het verkrijgen van een opdracht, leek het dan ook steeds onmogelijk dat we ooit tot één ontwerp zouden komen. Waar ik op zo'n moment dan al druk in de weer was met de vormen, met wat te zien moest zijn, begon jij het gesprek over de inhoud van de opdracht, wat er verteld moest worden. En vervolgens vuurden we gedachten op elkaar af waarbij we steeds meer tot een helder, stevig verhaal kwamen. Een verhaal dat tegen een stootje kon. Een verhaal dat in het ontwerpproces op zoek naar vormen, materialen en technieken steeds aanwezig bleef. En als dan uiteindelijk ontwerp en verhaal met elkaar overeenstemden konden we echt gelukkig zijn.

Wat hebben we te maken met de drijfveren van de kunstenaar? Misschien wil hij de wereldvrede dienen of moet hij zijn hypotheek afbetalen: dat zou ons als kijker niet moeten interesseren. Natuurlijk zijn we nieuwsgierig en horen we de kunstenaar graag over zijn werk vertellen want eenmaal gegrepen door zijn kunst willen we dicht in de buurt komen van zijn bronnen. Maar zodra hij begint over zaken die te persoonlijk zijn wenden we ons licht gegeneerd af of zouden dat fatsoenshalve moeten doen. Of we ergeren ons als zijn motieven ons ineens te plat voorkomen of haken af als ze uit een wereld afkomstig blijken te zijn waar wij geen affiniteit mee hebben. Dan beneemt de kunstenaar ons de blik op zijn kunst en doen we het toch liever zónder hem.

De sfeer kon wel eens behoorlijk gespannen raken als we beiden onze vlaggen wilden planten. Eenmaal aan

het werk waren we niet bereid voor de lieve vrede ons inschikkelijk te tonen. Werk dat ontstaat vanuit compromissen is ons allebei een gruwel. Die confrontatie hield ons scherp. Jij hield ons scherp. Door steeds terug te komen op eerder genomen beslissingen "Stuffen tot de bel gaat!", gék werd ik daar soms van. Door bijtijds met mild stemmende anekdotes commentaar te leveren - iets was dan te "rustikalisch". Uiteindelijk leidde het tot een grotere klaarheid, tot een overwinningsgevoel. Het ging per slot van rekening niet om ons, om wat wij afzonderlijk klaarspeelden, maar om het verhaal dat moest worden verteld.

De kunstenaar veroorzaakt het kunstwerk. Maar hij zal moeten toegeven dat een goed werk er met hem vandoor gaat. Wat zijn hoogstpersoonlijke overwegingen, zijn drijfveren en ook zijn talent en zijn overige gereedschap ook mogen zijn, hij moet het eenvoudigweg laten gebeuren. Hij is niet langer in control. Eigenlijk heeft de kunstenaar niks te vertellen over wat er vervolgens door het werk wordt teweeg gebracht. Dat kunstwerk communiceert ten volle verder en de schilder, de beeldhouwer, de ontwerper blijft achter. De kijker en de kunstenaar: misschien liggen ze elkaar totaal niet, en hebben ze elkaar niks te zeggen, maar met het werk als spil, als spiegel, als verteller, als vertaler, is er een wereld te beleven.

Soms begreep ik niks van je. Dan leek je jezelf tegen te spreken en hoopte ik door ijdelheid gedreven je dat eens fijntjes onder de neus te kunnen wrijven. Op zo'n moment reageerde jij met een des te helderder betoog dat de wereld op dat moment volledig kon verklaren. Terwijl je een jaloersmakende werklust hebt en je je altijd volledig ergens voor inzet kon je toch met een ode aan de luiheid komen, waarbij je met aansprekende voorbeelden aantoonde dat nijvere arbeid tot niets kan leiden. Die ogenschijnlijke ongerijmdheden vielen bij jou perfect samen. Omdat jij je verhaal helder voor ogen hebt. Ze maken het werken met jou tot een onvergetelijke ervaring.

Onbegrepen zijn lijkt me voor een beeldend kunstenaar haast onvermijdelijk. En dat lijkt me zo erg ook niet. Ongezién blijven is daarentegen niet te verteren. Het werk van Jan Wessendorp moet gezien worden!

Auke van der Heide, beeldend kunstenaar